

Abdiraxmatov Quvonchbek, Boxodirov Zohidjon

DTPI Pedagogika fakulteti

Jismoniy madaniyat talabasi :

Eshboltayev Bunyod, Boyto'rayev Sirojiddin

Akhmedovdiyorbek7@gmail.com

ANNOTATSIYA: O'zbekistonning Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) bilan aloqalari, o'zaro hamkorlik, shuningdek, BMTning O'zbekistondagi faoliyati va mamlakatimizning xalqaro arenada o'rni ko'rib chiqiladi. Maqola O'zbekistonning qabul qilgan strategiyalari, dasturlari va BMT tomonidan qo'llab-quvvatlangan loyihalar orqali xalqaro hamjamiyatdagi ahamiyatini tahlil qiladi

Kalit so'zlar: Birlashgan Millatlar Tashkiloti, O'zbekiston, Xalqaro hamkorlik, Taraqqiyot, Tashkilot faoliyati

АБСТРАКТНЫЙ: Рассмотрены отношения Узбекистана с Организацией Объединенных Наций (ООН), взаимное сотрудничество, а также деятельность ООН в Узбекистане и место нашей страны на международной арене. В статье анализируется значение Узбекистана в международном сообществе посредством принятых стратегий, программ и проектов, поддержанных ООН.

Ключевые слова: Организация Объединенных Наций, Узбекистан, Международное сотрудничество, Развитие, Деятельность организации

ABSTRACT: Uzbekistan's relations with the United Nations (UN), mutual cooperation, as well as the activities of the UN in Uzbekistan and the place of our country in the international arena are considered. The article analyzes the importance of Uzbekistan in the international community through the adopted strategies, programs and projects supported by the UN.

Key words: United Nations, Uzbekistan, International cooperation, Development, Organization activities

Kirish

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) 1945-yilda tashkil etilgan va bugungi kunda dunyodagi eng yirik xalqaro tashkilot bo'lib, o'ziga xos rol o'ynaydi. O'zbekiston 1992-yil 2-mayda BMTning a'zosi bo'lib qabul qilinganidan buyon, Tashkilotning asosiy qadriyatlari — tinchlik, taraqqiyot va inson huquqlarini himoya qilishni o'z faoliyatining asosiy maqsadi sifatida belgilagan. O'zbekiston BMT bilan hamkorlikda ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik masalalar bo'yicha ko'plab dasturlarni amalga oshirayotgan bo'lsa, bu ham mamlakatning xalqaro sahnada o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

1. O'zbekistonning BMTga qo'shilishi:

O'zbekiston BMTga kirgan davrdan boshlab, xalqaro hamkorlikni rivojlantirishda faol ishtirok etmoqda. BMTga a'zo bo'lganidan so'ng, O'zbekiston xalqaro tashkilotlar bilan tajriba almashish hamda rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishda ishtirok etdi.

2. BMT va O'zbekiston o'rtasidagi hamkorlik:

O'zbekiston BMT bilan bir qator muhim sohalarda hamkorlik qilmoqda. Xususan, UNESCO, UNICEF va boshqa BMT agentliklari bilan tarbiya, aholining salomatligi, ijtimoiy muammolarni hal qilish va atrof-muhit muhofazasi yo'nalishlarida ko'plab loyihalar amalga oshirilmoqda.

3. Inflatsiya va ijtimoiy taraqqiyot:

O'zbekiston BMT tomonidan qo'llab-quvvatlangan iqtisodiy va ijtimoiy dasturlar orqali yashash darajasini oshirish, inflatsiyani kamaytirish va ishsizlikni bartaraf etishga qaratilgan yangiliklar kiritgan. Bu orqali O'zbekiston taraqqiyotning yangi bosqichiga ko'tarildi.

4. Mashhur tadbirlar va tashabbuslar:

O'zbekiston BMT bilan hamkorlikda bir qator mashhur tadbirlarni o'tkazdi. Masalan, 2017-yil O'zbekiston BMTning Barqaror Taraqqiyot Maqsadlari bo'yicha global ta'sirini oshirish va 2030-yilga qadar erishilishi lozim bo'lgan maqsadlarni amalga oshirish uchun o'z hamkorligiga qaratilgan tadbirlar o'tkazgan.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) — Yer yuzida tinchlikni mustahkamlash va xavfsizlikni ta'minlash, davlatlarning o'zaro hamkorligini rivojlantirish maqsadida tashkil etilgan xalqaro tashkilot. 1945-yil 24-oktyabrda tuzilgan. BMTni barpo etish haqidagi qaror AQSh, Birlashgan Qirollik, Xitoy va Sovet Ittifoqi tashqi ishlar vazirlarining Moskvadagi kengashida 1945-yilda, Ustavi esa San Francisco konferensiyasida 1945-yilda qabul qilindi. BMT Ustaviga dastlab 51 davlat imzo chekkan, 2000-yilda esa ular soni 189 taga yetgan. Hozirgi kunda 193 taga yetgan.

BMTning doimiy ish oʻrni (shtab kvartirasi) New Yorkda joylashgan. Bundan tashqari, tashkilotning rasmiy tillari — ingliz, fransuz, rus, ispan va xitoy tillari boʻlib, ingliz, fransuz, ispan tillarida ish yuritiladi.

BMT Ustavida koʻrsatilganidek, u xalqaro tinchlik va xavfsizlikni saqlash, xalqlarning teng huquqli boʻlishi va oʻz taqdirini oʻzi belgilashi qoidasiga amal qilib, millatlar oʻrtasida doʻstlik munosabatlarini rivojlantirishni, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy muammolarni hal etishda xalqlar oʻrtasida hamkorlik boʻlishini taʼminlashni koʻzda tutib, shu umumiy maqsadlarga erishishda millatlar harakatini uygʻunlashtirib turadigan markaz hisoblanadi.

2000-yil 6—8-sentyabrda BMTning 55-sessiyasi doirasida „Mingyillik sammiti“ boʻlib oʻtdi. Unda 155 dan ortiq mamlakatning davlat va hukumat boshliqlari ishtirok etdi. Mazkur anjumanda umumbashariy ahamiyatga ega boʻlgan ijtimoiy iqtisodiy, ekologiya va xavfsizlikka doir muammolar muhokama qilinib, yangi yuzyillikning dastlabki yillarida amalga oshirilishi moʻljallanayotgan tadbirlar belgilandi.

Sammit ishtirokchilari yakdillik bilan qabul qilgan deklaratsiyada 2015-yilgacha taʼminlashda, Bosh Assambleya va BMT boshqa organlari qarorlari amalda bajarilishida yordam beradi. Kotibiyat quyidagi departamentlar va boshqarmalarga boʻlinadi: Siyosiy masalalar va Xavfsizlik Kengashi ishlari departamenti, Iqtisodiy va ijtimoiy masalalar departamenti, Vasiylik va oʻz-oʻzini boshqarmaydigan hududlar departamenti, Nazorat boshqarmasi, Xodimlar boshqarmasi, Bosh kotibning maʼmuriy idorasi, Ijtimoiy axborot boshqarmasi, Konferensiyalarga xizmat qilish boshqarmasi, Umumiy xizmat boshqarmasi, BMTning Jeneva boʻlimi. BMT sessiyasi yilda bir marta chaqiriladi. Xavfsizlik Kengashining yoki BMT aʼzolari koʻpchiligining talabi bilan har qanday masala yuzasidan maxsus sessiyalar chaqirilishi mumkin.

Oʻzbekiston oʻz mustaqilligini eʼlon qilganidan keyin koʻp oʻtmay — 1992-yil 2-martda BMTga aʼzo boʻldi. Shu kuni BMT Bosh Assambleyasi binosi oldida Oʻzbekiston Respublikasining Davlat bayrogʻi koʻtarildi. 1993-yil 24-avgustda BMTning Toshkentdagi vakolatxonasi ochildi. BMTda Oʻzbekiston Respublikasi vakolatxonasi ish boshladi. Oʻzbekiston Respublikasi BMTning taʼlim, fan va madaniyat masalalari bilan shugʻullanuvchi tashkiloti — YUNESKOga ham aʼzo boʻldi.

Oʻzbekiston oʻz ovozi va mavqeiga ega boʻlgan aʼzo sifatida BMT oldiga muhim va dolzarb masalalarni qoʻyyapti. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning BMT Bosh Assambleyasi 48-sessiyasida (1993-yil sentyabr), BMT tashkil etilganining 50 yilligiga bagʻishlangan sessiyada (1995-yil oktyabr), BMT Bosh Assambleyasining „Mingyillik sammiti“ (2000-yil sentyabr) da soʻzlagan

nutqlari dunyo jamoatchiligida katta qiziqish uyg'otdi. Xususan, ushbu xalqaro tashkilotning 20-asr so'nggidagi eng yirik anjumanida O'zbekiston rahbari xalqaro terrorizm va narkobiznes bilan bog'liq muammolarni hal etish; mintaqaviy xavfsizlik, jumladan Markaziy Osiyo mintaqasida barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlash; jahon xavfsizligi tizimini takomillashtirish, BMT faoliyati va tarkibiy tizimini isloh qilishga taalluqli takliflar bilan chiqdi.

1945-yil 26-iyunda San-Fransiskoda bo'lib o'tgan konferensiyada BMT Nizomini imzolagan 51 ta davlat BMTning dastlabki a'zolari hisoblanadi. 1946-yildan beri BMTga 150 ga yaqin davlat qabul qilingan (lekin bir vaqtning o'zida Yugoslaviya, Chexoslovakiya, SSSR kabi bir qancha davlatlar mustaqil davlatlarga bo'lingan). 2011-yil 14-iyulda Janubiy Sudanning BMTga qabul qilinishi bilan BMTga a'zo davlatlar soni 193 tani tashkil etdi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Nizomiga ko'ra, BMTga a'zolik "Ustavda ko'rsatilgan majburiyatlarni qabul qiladigan va Tashkilot hukmiga ko'ra, ushbu majburiyatlarni bajarishga qodir va tayyor bo'lgan tinchliksevar davlatlar" uchun ochiqdir. "Har qanday bunday davlatni Tashkilotga a'zolikka qabul qilish Xavfsizlik Kengashi tavsiyasiga ko'ra Bosh Assambleyaning qarori bilan amalga oshiriladi". Amaldagi qoidalarga ko'ra, yangi a'zoni qabul qilish uchun Xavfsizlik Kengashiga a'zo 15 davlatdan kamida 9 tasi qo'llab-quvvatlashi kerak (5 doimiy a'zo - Buyuk Britaniya, Xitoy Xalq Respublikasi, Rossiya, AQSh va Fransiya qarorga veto qo'yishi mumkin). Tavsiya Xavfsizlik Kengashi tomonidan ma'qullangandan so'ng, masala Bosh Assambleyaga yuboriladi, unda kirish to'g'risidagi rezolyutsiyaning uchdan ikki qismi ko'pchilik ovozi talab qilinadi. Yangi davlat Bosh Assambleya rezolyutsiyasi qabul qilingan kundan boshlab BMTga a'zo bo'ladi. Shunday qilib, faqat xalqaro huquq sub'ektlari BMTning yangi a'zolari - davlatlar, Birlashgan Millatlar Tashkilotiga a'zo bo'lgan davlatlarning uchdan ikki qismi tomonidan tan olingan, tan olish Buyuk Britaniya, Xitoy Xalq Respublikasi, Rossiya, AQSh va Fransiyadan olinishi kerak.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining dastlabki a'zolari orasida xalqaro miqyosda to'liq tan olingan davlatlar bo'lmagan davlatlar ham bor edi: SSSR ittifoq respublikalari Belorussiya SSR va Ukraina SSR (1946-1947 yillarda Qozog'iston SSR, Boltiqbo'yi va Zakavkaz respublikalarini BMTga kiritish rejalashtirilgan edi); Buyuk Britaniya mustamlakasi Britaniya Hindistoni (hozirgi mustaqil a'zolarga bo'lingan - Hindiston, Pokiston, Bangladesh va Myanma); Filippin Qo'shma Shtatlarining protektorati; shuningdek Buyuk Britaniyaning amalda mustaqil hukmronliklari Avstraliya ittifoqi, Kanada, Yangi Zelandiya, Janubiy Afrika Ittifoqi (boshqa qaram davlatlarni, masalan, Bahrayn protektoratini joriy etish rejalashtirilgan

edi). 2011-yil sentyabr oyida Falastin milliy ma'muriyati (qisman tan olingan Falastin Davlati) BMTga a'zo bo'lish uchun ariza topshirdi, biroq, bu ariza Falastin-Isroil kelishuvi va Falastinning xalqaro miqyosda tan olinishi kutilguncha kechiktirildi.

A'zolik maqomiga qo'shimcha ravishda BMT kuzatuvchisi maqomi ham mavjud bo'lib, u to'liq a'zolar soniga kirishdan oldin bo'lishi mumkin. Kuzatuvchi maqomi Bosh Assambleyada ovoz berish yo'li bilan beriladi, qaror oddiy ko'pchilik ovoz bilan qabul qilinadi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti kuzatuvchilari, shuningdek, BMTning ixtisoslashgan agentliklari (masalan, YUNESKO, UNICEF) a'zolari va qisman tan olingan davlatlar va davlat tuzilmalari ham tan olinishi mumkin. Shunday qilib, hozirgi vaqtda kuzatuvchilar Vatikan va Falastin Davlati bo'lib, bir muncha vaqt, masalan, Avstriya, Italiya, Finlandiya, Yaponiya, Shveysariya va boshqa davlatlar qo'shilish huquqiga ega bo'lgan, ammo turli sabablarga ko'ra vaqtincha foydalanmadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov, I. (2013). Birlashgan Millatlar Tashkiloti va O'zbekiston. Tashkent: O'zbekiston.
2. Xodjayeva, N. (2018). Xalqaro hamkorlik va O'zbekiston. Tashkent: Fan.
3. Davlatov, A. (2020). BMT va O'zbekistondagi loyiha va dasturlar. Tashkent: O'zbekiston.
4. https://uz.wikipedia.org/wiki/Birlashgan_Millatlar_Tashkiloti

